

KURUMSAL YÖNETİM VE İTİBARIN SİGORTASI : “DENETİM KOMİTESİ”

Ali Kamil UZUN, CPA, CFE

Denetim Komitesine Niçin İhtiyaç Duyulmuştur ?

İş dünyasında yıllarca faaliyet sürdüren dünya devi şirket, kurum ve kuruluşların biranda yok olduğuna tanık olduk. Oluşumu için uzun yıllar uğraş verilen kurumsal itibarın bir gecede yitirildiği görüldü. Şirket, kurum ve kuruluşlarla birlikte hissedarlar, yatırımcılar, üst düzey yöneticiler ve çalışanlar da iş, servet ve itibarlarını kaybettiler.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde ve Türkiye'de yaşanan bedeli çok pahalı olan deneyimler sonucu günümüzde şirketlerin mali durumu ve maruz kaldığı riskler konusunda pay ve menfaat sahiplerinin şirket yönetimlerinden yeterli, doğru ve zamanında bilgi talebine ilişkin ihtiyaçları artmıştır. Bu nedenle düzenleyici otoriteler tarafından yapılan yasal düzenlemelerde Yönetim Kurullarında Denetim Komitelerinin oluşturulması öngörülmüştür. Ülkemizde de SPK ve BDDK tarafından yapılan düzenlemelerle Denetim Komitesi uygulaması başlatılmıştır.

Denetim Komitesinin İşlevi Nedir ?

SPK düzenlemeleri ile ülkemizde ilk uygulaması bankalar hariç hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklarda başlayan denetim komitesi, daha sonra yapılan Bankacılık Kanunu ve BDDK düzenlemeleri ile bankacılık alanında da zorunlu bir uygulama haline gelmiştir.

Ülkemizde SPK ve BDDK düzenlemeleri ile uygulaması başlatılan Denetim komitesi, fiili olarak denetim yapan bir organ değildir. Denetim faaliyetleri ile ilgili doğrudan sorumlulukları bulunmamaktadır. Denetim komitesi, iç ve dış denetim sürecinin uygulama etkinliğini, katma değerini, muhasebe, mali raporlama ve iç kontrol ile ilgili iç sistemlerin işleyişi ve yeterliliğini yönetim kurulu adına gözetmekle sorumludur.

Denetim Komitesinin, yönetime danışmanlık ve rehberlik sağlama görevi ile birlikte yönetimi izleme ve gözetim görevleri bulunmaktadır.

Denetim Komitesinin Katma Değeri Nedir ?

Denetim komitesi; yönetim kurulu adına iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri

yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini düzenli olarak izlemek konularındaki rol ve sorumlulukları ile katma değer sağlar.

Denetim komitesi; muhasebe, mali raporlama ve iç kontroller ile ilgili sistemleri, iç ve dış denetim süreçlerini yönetim kurulu adına izleyerek ve gözetimini yaparak yönetim ve denetim arasında köprü olan, kurumsal yönetim güvencesi sağlayan rolü ile değer yaratır.

Türkiye’de Halka Açık Şirketler ve Bankalarda Denetim Komitesi Uygulaması

SPK düzenlemeleri ile ülkemizde ilk uygulaması bankalar hariç hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklarda başlayan denetim komitesi, daha sonra yapılan Bankacılık Kanunu ve BDDK düzenlemeleri ile bankacılık alanında da zorunlu bir uygulama haline gelmiştir.

SPK - Seri X, No. 22 tebliğ ile yapılan düzenlemelere göre, hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklarda zorunlu olan denetim komitesinin; ortaklığın muhasebe sistemi, mali bilgilerin kamuya açıklanması, bağımsız denetimi ve ortaklığın iç kontrol sisteminin işleyişi ve etkinliğinin gözetimine ilişkin rol ve sorumlulukları bulunmaktadır.

SPK tebliği, bankalar hariç hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıkları kapsamakta, hisse senetleri borsada işlem görmeyen ortaklıkların ise isteğe bağlı olarak denetim komitesi oluşturabilecekleri tavsiye edilmektedir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve BDDK tarafından yayınlanan bankaların iç sistemleri hakkında yönetmeliğin ilgili hükümlerine göre bankalarda denetim komitesi zorunlu hale gelmiş, görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Şirketler ve bankacılık alanında farklı otoriteler tarafından yapılan düzenlemelere göre oluşturulması zorunlu hale gelen denetim komitelerinin ana işlevlerini; **mali raporların anlaşılır, şeffaf ve güvenilir olmasının sağlanması, risk yönetim sürecinin izlenmesi, iç kontrollerin değerlendirilmesi, iç denetimin etkili kullanımı, bağımsız denetimin gözetimi ve bağımsız denetim kuruluşunun seçimi için görüş vermek** olarak beş ana başlıkta özetleyebiliriz. Pay ve menfaat sahipleri açısından sonuçları önem taşıyan söz konusu işlevlerinden ötürü denetim komitesi üyelerinin **bağımsızlığı, mali bilgi ve uzmanlığı** çalışma etkinliği açısından gerekli olmaktadır.

Denetim komitesi fiili olarak denetim yapan bir organ olmadığı için denetim faaliyetleri ile ilgili doğrudan sorumlulukları bulunmamaktadır. Denetim komitesi, yukarıda ifade edildiği gibi iç ve dış denetim sürecinin uygulama etkinliğini, katma değerini, mali raporlama ve iç kontrollerin işleyişi ve yeterliliğini gözetmekle sorumludur. Bu nedenle yönetim kurulu - denetim komitesi - bağımsız denetim ve iç denetim ilişkisi açık bir iletişim ortamına sahip olmalıdır.

Denetim Komitesi tarafından İç Denetimin etkili kullanımı için; uluslararası iç denetim standartları temel referans kaynağı olarak alınmalıdır. İç Denetim standartları, mesleğin ilkelerini açıklamakta, iç denetim faaliyetinin yürütülmesi ile ilgili standartları tanımlamaktadır. Uluslararası iç denetçi sertifika programı (CIA) ise mesleğin profesyonellerinin yetkinliğini belgelemektedir. Ayrıca, standartların öngördüğü kalite güvence ve geliştirme programı (QAR), iç denetim faaliyetinin bağımsızlık, profesyonel yetkinlik, kapsam, performans ve yönetim açılarından değerlendirilmesini sağlamaktadır. Standartlar, Sertifikasyon ve kalite güvence ve gözden geçirme programı denetim komitesi için iç denetimin etkili kullanımında temel araçlardır. Ayrıca, İç kontrollerin değerlendirilmesi ile ilgili COSO yaklaşımı etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Denetim Komitesi Uygulama Sürecinde Başarı Faktörleri

Denetim komitesi üyelerinin söz konusu gözetim görevlerini etkin olarak yerine getirebilmesi **bağımsızlıklarına, bilgi ve uzmanlıklarına** bağlı olduğu kadar, görev, yetki ve sorumluluklarını açık bir şekilde tanımlayacak bir **yönetmelik**lerinin de bulunmasını gerektirmektedir.

Denetim Komitesi üyeleri tarafından İç Denetimin etkili kullanımı için; iç denetim faaliyetinin yürütülmesini düzenleyen **uluslararası iç denetim standartları** temel referans kaynağı olarak alınmalıdır. İç denetçilerin yetkinliğini belgeleyen **uluslararası iç denetçi sertifika programı (CIA)** ile standartların öngördüğü **kalite güvence ve geliştirme programı (QAR)**, iç denetim faaliyetinin bağımsızlık, profesyonel yetkinlik, kapsam, performans ve yönetim açılarından etkili kullanımında temel araçlardır.

Yeni Türk Ticaret Kanunu tasarısı'nın yasalaşması halinde, kurumsal yönetim ilkesi, tüm anonim ortaklıkları bağlayıcı olacak ve SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri'ne tabi olacaklardır. Bu nedenle pay ve menfaat sahiplerinin yeni uygulamada durumu, hakları, kurumsal yönetimin yönetim ve denetim organları üzerindeki etkileri, yönetim organlarının yapılanması ve işlevleri hakkında bilgi sahibi olunması ve hazırlıklı bulunulması gerekmektedir. Bu nedenle ihtiyaç duyulan konularda **işin uzmanı kişi ve kuruluşlardan** destek alınmalıdır. Bir başka ifade ile birlikte değer yaratılacak kolektif bir süreç söz konusudur. Yasal düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan kurumsal ihtiyaçları birlikte değerlendirecek, yönetilmesi gereken risk ve fırsatların tanımlanmasında yardımcı olacak, uygun çözümler önerecek, ihtiyaç duyulan konularda insan, teknoloji, metodoloji ve eğitim desteği sunacak **çözüm ortakları** bulunmalıdır. Düzenlemelere uyum için **güncel ve değişime açık olmak** uyum sürecini rekabet avantajı fırsatına dönüştürecek bir yaklaşım olarak değer yaratabilir.

Uyum sürecinin değer yaratma kalitesi, uygulama sorumluluğu bulunan taraflar olan yönetim kurulu ve denetim komitesi üyelerinin uygulama disiplininin yanı sıra **düzenleyici otoritelerin izleme, gözden geçirme ve yönlendiriciliği** ile gelişecektir.

Denetim Komitesi ile ilgili düzenleme ve uygulama sürecinde, düzenleyici ve uygulayıcı taraflar arasında **iletişim ve paylaşım fırsatları** yaratılmalıdır.

SPK ve BDDK tarafından yapılan düzenlemelerle başlatılan denetim komitesi uygulaması, şirketlerimizde ve bankalarımızda ***kurumsal yönetim ve itibarın sigortası*** olarak değerlendirilmelidir.

Ali Kamil UZUN, Deloitte Türkiye Yönetim Kurulu Danışmanı (akuzun@deloitte.com)

Makale Dünya Gazetesinde yayınlanmıştır.